

ปวีตร คตโคตร, จันจิรา ชินศรี, สุรัตน์ ผลทอง, ฐิตินันท์ กล่ำศิริ, สิริภัสสร ชื่นอารมณ, เจษฎา ธนกิจเจริญกุล

ทีมตระหนักรู้สถานการณ์ (Situation Awareness Team: SAT) กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

✉ outbreak@health.moph.go.th

สถานการณ์การเกิดโรคและภัยสุขภาพที่สำคัญประจำสัปดาห์ที่ 25 ระหว่างวันที่ 20-26 มิถุนายน 2564 ทีมตระหนักรู้สถานการณ์ กรมควบคุมโรค ได้รับรายงานและตรวจสอบข้อมูลเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา พบโรคและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

สถานการณ์ภายในประเทศ

1. วัณโรคคือยาหลายขนานชนิดรุนแรง จังหวัดสุรินทร์ พบผู้ป่วยวัณโรคคือยาหลายขนานชนิดรุนแรง (Pre-XDR TB) จำนวน 1 ราย เพศหญิง สัญชาติไทย อายุ 33 ปี น้ำหนัก 43 กิโลกรัม ส่วนสูง 155 เซนติเมตร ไม่มีโรคประจำตัว อาชีพเกษตรกร ขณะป่วยอยู่ที่หมู่ 13 อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 8 มิถุนายน 2563 เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสังขะ ด้วยอาการไอเรื้อรัง ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2563 ผลการย้อมเชื้อเสมหะด้วยวิธี Acid Fast Bacilli (AFB) พบเชื้อวัณโรค เริ่มให้การรักษาด้วยยาสูตรขนานแรก (2IRZE/4IR) ส่งตรวจ Molecular culture Drug susceptibility testing วันที่ 26 มิถุนายน 2563 ในระหว่างรอผลการตรวจ Molecular culture Drug susceptibility testing ให้การรักษาด้วยยาสูตรขนานแรกจนสิ้นสุดการรักษา ในวันที่ 19 มีนาคม 2564 ตรวจติดตาม AFB ให้ผลลบ จึงสิ้นสุดการรักษา และเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2564 เวลา 16.00 น. ได้รับรายงานผลการตรวจ ดังนี้ วันที่ 5 มิถุนายน 2564 ผลตรวจทางอณูชีววิทยาหาเชื้อวัณโรคและทดสอบความไวต่อยาขนานที่ 1 Line Probe Assay (1st line drug) ผลพบเชื้อ *Mycobacterium tuberculosis* ที่ ต่อต้านยา Isoniazid (INH) และ Rifampin (RMP) วันที่ 15 มิถุนายน 2564 ผลการตรวจทางอณูชีววิทยาหาเชื้อวัณโรคและทดสอบความไวต่อยาขนานที่ 2 Line Probe Assay (2nd line drug) ผลพบเชื้อ *Mycobacterium tuberculosis* ที่ ต่อต้านยา กลุ่ม Fluoroquinolones (FLQ) แต่ไวต่อยากลุ่ม Aminoglycosides/Cyclic peptides (AG/CP) วันที่ 19 มิถุนายน 2564 จึงได้ติดตามผู้ป่วยให้มาตรวจซ้ำ เบื้องต้นอาการทั่วไปปกติ ไม่มีอาการไอ ไม่มีหายใจหอบเหนื่อย ผลการตรวจภาพถ่ายรังสีทรวงอก พบรอยฝ้าในปอดเพิ่มขึ้น ผลการตรวจ AFB ให้ผลตรวจลบทั้ง 3 ตัวอย่าง การตรวจด้วย gene-Xpert พบเชื้อ *Mycobacterium tuberculosis* ที่ ต่อต้านยา Rifampin (RMP)

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 นครราชสีมา ดำเนินการติดตามและสอบสวนโรคเพิ่มเติม แจ้งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และประสานข้อมูลคลินิกวัณโรค โรงพยาบาลสังขะ ติดตามการให้สุศึกษาและการป้องกันการแพร่เชื้อในครอบครัวและชุมชน แนะนำให้ผู้ป่วยป้องกันตนเองเบื้องต้น และติดตามให้กลับมารักษาตามนัด วางแผนค้นหาผู้สัมผัสเพิ่มเติมทั้งผู้สัมผัสร่วมบ้าน (household contact) และผู้สัมผัสใกล้ชิด (close contact) และประเมินปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการรักษาให้หาย

2. จมน้ำเสียชีวิต จังหวัดชัยภูมิ พบผู้เสียชีวิตจากการจมน้ำ 3 ราย เป็นญาติพี่น้องกัน อาศัยอยู่ที่หมู่ 6 ตำบลโนนกอ อำเภอกษัตริย์ศึก จังหวัดชัยภูมิ รายที่ 1 เพศหญิง อายุ 11 ปี เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยปกติวันหยุดจะไปนากับพ่อแม่ สามารถว่ายน้ำได้แต่ไม่เก่งมาก รายที่ 2 เพศหญิง อายุ 6 ปี เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ว่ายน้ำไม่เป็น ปกติจะอยู่ที่บ้านและเล่นกับพี่และเพื่อนในหมู่บ้าน และรายที่ 3 เพศหญิง อายุ 5 ปี เรียนชั้นอนุบาล ว่ายน้ำไม่เป็นอยู่กับปู่และย่า ปกติจะอยู่ที่บ้าน ช่วงทำนาจะไปนากับปู่และย่า สถานที่เกิดเหตุเป็นสระน้ำขุดเพื่อการเกษตร ลึก 3 เมตร และกว้าง 80 เมตร อยู่กลางทุ่งนา ตำบลโนนกอ อำเภอกษัตริย์ศึก จังหวัดชัยภูมิ ข้อมูลเหตุการณ์วันที่ 19 มิถุนายน 2564 ผู้เสียชีวิตรายที่ 1 ได้ไปนากับพ่อแม่และอยู่ที่ทุ่งนา เวลา 14.00 น. ได้กลับบ้านพร้อมกับพ่อแม่เพื่อเอาน้ำดื่มที่บ้าน แต่ไม่ได้กลับไปนากับพ่อแม่ เล่นอยู่ที่บ้าน จึงไปเล่นที่บ้านผู้เสียชีวิตรายที่ 2 ที่บ้านอยู่ตรงข้ามกัน และชวนกันไปเล่นที่ทุ่งนาของผู้เสียชีวิตรายที่ 3 โดยขี่รถจักรยานไปด้วยกัน ระยะทางประมาณ 1.5 กิโลเมตร เวลาประมาณ 15.30 น. จึงไปถึงกระท่อมของผู้เสียชีวิตรายที่ 3 ซึ่งอยู่กับปู่และย่า และขออนุญาตไปเล่นน้ำไปเล่นด้วยกัน โดยไม่ได้บอกปู่และย่าว่าไปเล่นน้ำเพราะปู่และย่าไม่ให้ไป ผู้เสียชีวิตทั้ง 3 ราย จึงไปด้วยกันโดยไปทางถนน ไม่ได้ไปทางสระน้ำ ปู่และย่าจึงคิดว่าไปเล่นกันเพื่อนที่นาอยู่ติดกัน แต่ผู้เสียชีวิตทั้ง 3 ราย เดินอ้อมมาที่สระน้ำ

ในทีนาศของผู้อยู่ชีวิตรายที่ 3 โดยปูและย่าอยู่ห่างจากสระน้ำประมาณ 200 เมตร แต่มองไม่เห็นสระน้ำเนื่องจากคันทันนาสูงใหญ่บังไว้ เวลาประมาณ 16.00 น. ปูไม่เห็นหลานกลับมาจึงออกตามหาโดยไปหาที่นาติดกันและหาในหมู่บ้านแต่ไม่พบ เวลา 16.30 น. เมื่อตามหาไม่พบประกอบกับอากาศร้อน จึงคิดว่าหลานน่าจะไปเล่นน้ำที่สระเมื่อไปถึงบริเวณสระน้ำ พบรถจักรยานจอดอยู่ห่างออกไปและรองเท้าถอดเรียงกัน 3 คู่ ปูจึงงมช่วยเหลือและบีบหัวใจเด็กเอง โดยนำขึ้นมาก่อน 1 ราย (11 ปี) หลังจากนั้นจึงวิ่งไปตามคนมาช่วยงมหาเด็ก อีก 2 ราย หลังจากนั้นจึงได้แจ้งญาติและตามรถฉุกเฉินองค์การบริหารส่วนตำบลโนนกกอกเพื่อไปช่วยกู้ชีพ แต่พบว่าทั้ง 3 คนเสียชีวิตแล้ว ผลการชันสูตรที่โรงพยาบาลเกษตรสมบูรณ์วินิจฉัยว่า เสียชีวิตจากการจมน้ำทั้ง 3 ราย

จากการสอบสวนพบว่า สระน้ำที่เด็กเสียชีวิต อยู่ห่างจากกระท่อมที่ปูย่าอยู่ประมาณ 200 เมตร แต่มีคันทันนาบังไว้ ทำให้มองไม่เห็นสระน้ำ ลักษณะของสระน้ำเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แต่มีน้ำขังเป็นรูปตัวแอล โดยมุมหนึ่งมีการขุดดินลึกกว่าทุกที่ในสระ คือ ลึกประมาณ 3 เมตร ขนาดประมาณ 5x5 เมตร เวลาที่มีน้ำขังจะไม่รู้ว่ตรงนี้ลึกกว่าทุกแห่ง เมื่อเด็กไปเล่นจึงไม่รู้ว่ตรงนี้ลึก โดยบริเวณที่เด็กลงเล่นน้ำมีความลึกประมาณ 80 เซนติเมตร แต่เด็กลอยเล่นมาตบบริเวณที่ลึก 3 เมตร พบปัจจัยเสี่ยงดังนี้

1. ผู้เสียชีวิตไม่ได้ไปโรงเรียน เนื่องจากเป็นวันเสาร์จึงมีเวลาว่างชวนเพื่อนไปเล่นน้ำ ทั้งหมดยังเป็นเด็กและว่ายน้ำไม่เป็น ส่วนผู้เสียชีวิตรายที่ 1 ว่ายน้ำเป็นแต่ยังว่ายน้ำไม่เก่ง ไม่ได้บอกผู้ปกครองว่าจะไปเล่นน้ำ ทำให้ผู้ใหญ่ไม่ได้เฝ้าระวังและห้ามเด็ก และเป็นช่วงฤดูทำนาผู้ปกครองจะไปทำงานจึงปล่อยให้เด็กเล่นด้วยกันตามลำพัง ช่วงที่เด็กหายไปจึงไม่ได้ไปหาที่สระน้ำในทันที แต่ไปหาที่อื่นก่อน ทำให้การช่วยเหลือล่าช้า

2. จุดที่เด็กเล่นน้ำเป็นจุดที่เด็กเคยเล่นมาก่อน (แต่ตอนนั้นมีผู้ใหญ่เห็นจึงห้ามไม่ให้เล่นต่อ) จึงก่อให้เกิดความประมาท สระน้ำมีความลึกไม่เท่ากัน และไม่มีป้ายเตือน เมื่อน้ำขังในสระจึงไม่รู้ว่จุดไหนที่เป็นอันตราย บริเวณสระเป็นจุดอับสายตาเนื่องจากมีคันทันนาสูงประมาณ 1 เมตร บังสระไว้ ทำให้คนมองไม่เห็นสระน้ำ จึงไม่รู้ว่เด็กไปเล่นน้ำ

การดำเนินการ

แจ้งผู้นำชุมชน ประธานโรงเรียนในหมู่บ้านและโรงเรียนอื่น ๆ ในการประชาสัมพันธ์เฝ้าระวังเด็กจมน้ำ ไม่ให้เด็กไปเล่นน้ำตามลำพัง และผู้ปกครองควรดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดในช่วงที่เด็กหยุดเรียน และการช่วยเหลือคนจมน้ำอย่างถูกวิธี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิลงสอบสวนพื้นที่ร่วมกับอำเภอ สำนักงานสาธารณสุข

อำเภอ โรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวิเคราะห์สถานการณ์ หาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ในพื้นที่ส่วนบุคคลต้องทำความเข้าใจกับเจ้าของพื้นที่ถึงความเสี่ยงและการป้องกันทำป้ายเตือนในสระน้ำสาธารณะที่เด็กไปเล่นน้ำ ทีม Mental Health Crisis Assessment and Treatment Team (MCATT) ลงพื้นที่เพื่อประเมินความเสี่ยงด้านจิตใจ

3. การประเมินความเสี่ยงของการจมน้ำเสียชีวิต

ระหว่างวันที่ 21-27 มิถุนายน 2564 พบรายงานเหตุการณ์การจมน้ำเสียชีวิต 1 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 3 ราย เหตุเกิดในตำบลโนนกกอก อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีปัจจัยเสี่ยง ได้แก่ ผู้เสียชีวิตเป็นเด็กและว่ายน้ำไม่เป็นหรือไม่เก่ง เป็นช่วงฤดูทำนาทำให้ผู้ปกครองปล่อยให้เด็กกันตามลำพัง และเด็กไม่ได้แจ้งผู้ให้ผู้ปกครองทราบว่าจะไปเล่นน้ำ สระน้ำมีความลึกไม่เท่ากัน และไม่มีป้ายเตือน เวลานั้นขังในสระจึงไม่รู้ว่จุดไหนที่เป็นอันตราย บริเวณสระเป็นจุดอับสายตาเนื่องจากมีคันทันนาสูงประมาณ 1 เมตร บังสระไว้ทำให้คนมองไม่เห็นสระน้ำจึงไม่รู้ว่เด็กไปเล่นน้ำ

จากระบบเฝ้าระวังการจมน้ำและระบบเฝ้าระวังเหตุการณ์ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-24 มิถุนายน 2564 พบผู้ที่ประสบเหตุการณ์จมน้ำรวม 487 ราย เสียชีวิต 272 ราย (ร้อยละ 55) กลุ่มอายุที่พบมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มอายุ 5-9 ปีขึ้นไป 57 ราย (ร้อยละ 21) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มอายุ 10-14 ปี 44 ราย (ร้อยละ 16) ซึ่งสาเหตุของทั้ง 2 กลุ่มนี้เกิดจากการไปเล่นน้ำตามแหล่งน้ำต่าง ๆ ในชุมชน ส่วนกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป 43 ราย (ร้อยละ 16) สาเหตุในกลุ่มนี้เกิดจากการพลัดตกแหล่งน้ำ จังหวัดที่พบผู้เสียชีวิตมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ เชียงใหม่ 24 ราย นครราชสีมา 23 ราย สงขลา 18 ราย อุบลราชธานี 18 ราย และบุรีรัมย์ 17 ราย ดังนั้นจึงมีความเสี่ยงสูงที่จะพบเหตุการณ์การจมน้ำเสียชีวิตในเด็กอายุ 5-14 ปี ในระหว่างเดือนมิถุนายน-กรกฎาคมนี้ เนื่องจากมีโอกาสที่จะพบผู้เสียชีวิตในกลุ่มเด็กนักเรียนซึ่งในบางพื้นที่มีการปิดการเรียน หรือเรียนผ่านระบบออนไลน์จากสถานการณ์การแพร่กระจายของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบกับเหตุการณ์การจมน้ำเสียชีวิตในแต่ละเหตุการณ์อาจพบผู้เสียชีวิตประมาณร้อยละ 55 ของผู้ที่ประสบเหตุการณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความรุนแรงสูง ดังนั้นเพื่อที่จะลดความเสี่ยงของเหตุการณ์จมน้ำเสียชีวิต จึงควรเร่งสื่อสารความเสี่ยงในวงกว้างไปยังจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้เฝ้าระวังเด็กจมน้ำ ไม่ให้เด็กไปเล่นน้ำตามลำพัง และผู้ปกครองควรดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดในช่วงที่เด็กหยุดเรียน ติดตั้งป้ายเตือนในสระน้ำสาธารณะที่เด็กมักไปเล่นน้ำ แจ้งเตือนไม่ให้เด็กไปเล่นน้ำตามลำพัง และการป้องกันการจมน้ำ และการช่วยเหลือคนจมน้ำอย่างถูกวิธี